

УДК 595.7.581

М. О. Філатов, канд. біол. наук, доцент¹, **І. П. Леженіна**, канд. біол. наук, доцент¹, **О. Л. Зозуля**², канд. с.-г. наук

1 Державний біотехнологічний університет

2 ТОВ «Сингента»

**ПРОБЛЕМИ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ЗАПИЛЮВАЧІВ В
УКРАЇНІ І ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

Запилення є важливою екосистемною послугою для природи та сільського господарства, яка здійснюється запилювачами, зокрема, домашніми та дикими бджолами, а також мухами, метеликами, жуками та іншими тваринами. Запилювачі є джерелом чисельних благ для людей, які пов'язані не тільки з забезпеченням продовольства, але й з виробництвом ліків, біопалива, будівельних матеріалів (деревина) та рослинних волокон. Водночас, світове сільське господарство у все більшій мірі стає залежним від запилювачів, при чому більша частина цієї залежності пов'язана з дикими запилювачами. За останні десятиріччя спостерігається значне зменшення чисельності запилювачів во всіх регіонах світу в результаті невідповідної сьогоднішньої господарської діяльності. У значній мірі ситуація з запилювачами погіршується у зв'язку з відсутністю довгострокового моніторингу як запилювачів так і запилення на міжнародному та національному рівнях.

Зазначені проблеми стосуються і України, де вони набули критичного рівня в результаті розорення більше 70 % території.

З початку 2000-х років в багатьох країнах світу розпочали роботи із збереження та відновлення біорізноманіття комах, і в першу чергу, запилювачів.

В Україні роботи по відновленню біорізноманіття запилювачів в агроландшафті були розпочаті з ініціативи компанії «Сингента Україна» як частина масштабної програми The Good Growth Plan («План успішного зростання»).

Місцем проведення робіт було обрано фермерське господарство, яке розташовано в Київській області – ФГ «Широкоступ». Проект по відновленню біорізноманіття запилювачів складався з кількох етапів. На першому етапі треба було оцінити резерв природних диких запилювачів. Проведені у 2019 р. обліки, показали край низьку чисельність, перш за все, поодиноких бджіл та джмелів, чисельність

джмелів складала 0,1–1 особини на 100 м трав'яного шлейфу. Аналогічно низькою була і чисельність диких поодиноких бджіл. За такою чисельністю вони перестають виконувати свої функції запилювачів не тільки сільськогосподарських культур, але і дикої рослинності.

Другий етап був розпочатий у 2020 р. На території ФГ «Широкоступ» був створений мікрозаказник для диких запилювачів, де вивчається можливість збереження та відновлення біорізноманіття цих комах в умовах агроландшафту. Для повноцінного існування диким бджолам та джмелям необхідні місця гніздування і відповідна кормова база – квітуча протягом всього вегетаційного періоду рослинності. Були виготовлені та встановлені польові укриття з штучними гніздами з очерету, сухих стебел рослин та просвердленої деревини. Для забезпечення пилком і нектаром висівали суміші квітучих рослин, які створювали пилко-нектароносний конвеєр. За три роки існування мікрозаказника чисельність диких бджіл зросла більше ніж в 10 разів, значно зросла кількість видів, які заселяють штучні гнізда. Зараз в мікрозаказнику мешкає 12 видів поодиноких бджіл, а їх чисельність складає 10–15 екз./облік. Така чисельність характерна для природних, непорушених екосистем.

Вже перші результати свідчать про ефективність проведених заходів з збереження та відновлення біорізноманіття в агроландшафті.

УДК 631.95+632.952

О. В. Цуркан, канд. с.-г. наук, **Т. П. Панченко**, канд. с.-г. наук, ст. наук. сп., **Л. М. Черв'якова**, канд. с.-г. наук

Інститут захисту рослин НААН

ЕКОФІЗІОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ФУНГІЦИДІВ ЗА ПРОТРУЄННЯ НАСІННЯ

Сучасні технології вирощування зернобобових культур потребують таких систем захисту від хвороб, які здатні своєчасно і надійно контролювати їх розвиток та мобілізувати весь потенціал захисних сил рослинного організму на усіх етапах росту і розвитку рослин. Протруєння насіння фунгіцидами є обов'язковим прийомом, оскільки дає можливість захистити рослини на ранніх етапах